

GRUPINĖS DISKUSIJOS TYRIMO REZULTATAI

BIRŽELIS 2018

TYRIMO VYKDYTOJAS

TEISĖS **KLINIKA**
VILNIAUS UNIVERSITETO

TURINYS

Apie projektą	2
Korupcijos prielaidų teismų sistemoje apžvalga ir tyrimai	2
Problemos sprendimo būdai	5
Teisinis reguliavimas	7
Metodologija	14
Tyrimo rezultatai	16
Dalyvių statistika	16
Korupcijos suvokimas ir atpažinimas	17
Statistiniai duomenys apie Lietuvą	29
Korupcijos suvokimo indeksas	31
Po tyrimo	32
Mokymų ciklas	32
Elektroninė platforma	33
Periodinė rubrika radijo stoties laidoje	33
Edukacinių klipų ciklas	34

Korupcijos prielaidų teismų sistemoje apžvalga ir tyrimai

Lietuvos Respublikos Nacionalinėje kovos su korupcija 2015-2025 m. programoje kaip viena iš prioritetinių sričių (kuriose korupcijos paplitimo galimybė yra didžiausia) išskiriama teismų ir teisėsaugos institucijų veikla. Programoje nurodoma, kad kiekvienais metais fiksuojama pavienių korupcijos atvejų teismų, prokuratūros ir advokatų veikloje. Deja, visuomenė nėra linkusi pranešti apie kitų asmenų nesąžiningą elgesį. Lietuvos teismai ir nacionalinė teismų administracija (NTA) prieš keletą metų ėmėsi aktyvių veiksmų korupcijai teismų sistemoje mažinti, bendradarbiauja su Lietuvos Respublikos Specialiųjų tyrimų tarnyba, didina teismų sprendimų viešumą sudarydama sąlygas žurnalistams fiksuoti teismo posėdžių eigą, rezonansines bylas aiškina visuomenei. Šie veiksmai lėmė, kad 2017 m. visuomenės pasitikėjimas teismais pasiekė aukščiausią lygį per pastarųjų 20-ies metų laikotarpį. 2017 m. gegužės mėnesį atlikta apklausa parodė, kad teismais nepasitiki 31% asmenų. Palyginimui, 2013 m. Socialinės informacijos centro apklausos duomenimis 41% respondentų nurodė, kad nepasitiki teismais (1368 gyventojai). 45% iš jų nurodė, kad jų nepasitikėjimą teismais lemia įsitikinimas apie korupciją teismuose. Taigi, tendencijos šioje srityje gerėja, korupcijos suvokimas auga, visuomenės pasitikėjimas teismų sistema didėja.

Teismų sistemos korumpuotumo įvaizdį kuria žiniasklaidoje pasirodantys straipsniai apie pavienius teisėsaugininkų ryšius su nusikaltėliais, bylų vilkinimą, taip pat galimos korupcijos atvejus (pvz. „G. Kryževičius: korupcijos skandalas Vilniaus teisme – smūgis teismų sistemai“, „I. Makaraitytė: Teisėjų korupcijos atvejis atveria sisteminę teismų ydą“; „Dėl Darbo partijos bylos LAT teisėjas traukiasi iš pareigų“). Dažnu atveju šios publikacijos skambiomis antraštėmis pasirodo dar iki apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo ir vertintinos dvejopai.

Viena vertus, tokiu būdu gali būti pažeidžiama konkretaus asmens nekaltumo prezumpcija. Teisėsaugos institucijoms atlikus tyrimą ir nusprendus jį nutraukti ar teismui priėmus išteisinamąjį nuosprendį retai kada seka kiti straipsniai patvirtinantys asmenų nekaltumą. Vis dėlto, teisine prasme neįrodytas kaltumas yra prilyginamas įrodytam nekaltumui.

Kita vertus, žiniasklaida turi pareigą informuoti visuomenę apie tokius epizodus. Kai kurie teismo procesai gali būti nepradedami arba užbaigiami remiantis teisiniais instrumentais (suėjęs senaties terminas, asmuo atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės), kurie lemia, kad apkaltinamasis nuosprendis nėra priimamas, tačiau nepaneigia paties korupcinio pobūdžio veiksmo fakto.

Lietuvos Teisės institutas 2014 m. tyrime „Korupcija privačiame sektoriuje“ yra nustatęs keletą korupcinių veikų pavyzdžių teikiant teisines paslaugas. Tai gali būti:

- neleistinų dovanų ir mokėjimo ėmimas,¹
- Interesų konfliktų reikalavimų nesilaikymas, pavyzdžiui, tuo pačiu metu atstovaujant skirtingas sandorio šalis,
- Piktnaudžiavimas procesiniu statusu, pavyzdžiui, specialiai susitarus su klientu vykdomas teismo proceso vilkinimas,
- Su klientu susijusios informacijos apie vykstančius teisinius procesus nutekinimas,
- Nepagrįstas sąskaitų klientams didinimas, pavyzdžiui, išrašant sąskaitas už didesnę tariamai išdirbtų valandų skaičių, nei buvo dirbama faktiškai (angl. – overbilling),
- Tarpininkavimas įvairiose korupcinės veikose, dažniausiai, duodant kyšius teismui, teisėsaugos institucijoms,
- Susitarus su klientu steigiamos fiktyvios įmonės, rengiami fiktyvių sandorių dokumentai pinigų plovimo tikslais,
- Siekiant kuo didesnio pelno klientui neatskleidžiama objektyvi informacija apie teisines rizikas, pavyzdžiui, klientai įveliami į jiems neperspektyvius teisinius ginčus, kurių sėkminga baigtis yra mažai tikėtina;
- Siekiant privilioti klientus vykdoma nesąžiningas komercinė veikla, pavyzdžiui žadama atlikti tam tikrą teisinį terminą per neprotingai trumpą laiką, tokiu būdu paskatinant klientus sudaryti teisinių paslaugų sutartį.

---

¹ Transparency International UK. *Corruption in the UK. Part Two: Assessment of key sectors*, 2011. Prieiga per internetą: <http://www.transparency.org.uk/our-work/publications/92-corruption-in-the-uk--part-two---assessment-of-key-sectors>. P. 3, 23

APIE PROJEKTĄ

Atkreiptinas dėmesys, kad ne visi aukščiau paminėti atvejai yra nusikalstamos veikos. Dalis iš jų laikytini advokato profesinės etikos pažeidimu. Tačiau korupcijai priskirtina įvairiomis formomis pasireiškianti netinkama (o šio projekto rėmuose – nebūtinai nusikalstama) įtaka, kuri turi reikšmės teismo sprendimui.

Kaip matyti iš fokus grupės dalyvių patirties, šioje veikloje gali dalyvauti bet kuris teismo proceso subjektas – pati proceso šalis, viešąjį kaltinimą palaikantis prokuroras, teismo pirmininkas, išvadą teikianti institucija, ekspertas, vertėjas, bankroto administratorius, proceso šalies atstovas. Atskirų korupcijos formų specifika pasireiškianti tarp skirtingų šalių analizuojama vėlesnėse šios studijos dalyse.

Visuomenės korupcijos suvokimas teismų sistemoje mažina pasitikėjimą visa teisine valstybe. Nepasitikėjimas advokatais ar teismų sistema apskritai lemia situacijas, kada žmonės toleruoja savo teisių pažeidimus, negina savo teisių teisme, nes netiki sistema ir galimybe pagerinti situaciją. Tokiu būdu kalti asmenys lieka nenubausti. Net pavieniai korupcijos atvejai būna plačiai nušviečiami žiniasklaidoje ir tokios istorijos aptarinėjamos tarp skirtingų visuomenės grupių, todėl korupcijos suvokimas nagrinėjant bylas daro žalą ir advokatų (kaip visos profesijos) reputacijai.

Tyrimai patvirtina, kad korupcijos tikimybė yra didesnė tuose santykiuose, kur asmenis sieja bendri ryšiai, ilgai trunkančios pažintys. Todėl didesnė tikimybė, kad korupcija teismuose gali pasireikšti dalyvaujant ne tiesiogiai bylos šaliai, bet šalies atstovui (advokatui ar advokato padėjėjui), kuris veikia kaip tarpininkas ir kurį su teisėju gali sieti tai, jog kartu studijavo tame pačiame fakultete, yra pažįstami bendrų teisininkams skirtų konferencijų ar teisininkus vienijančių organizacijų veiklose. Galų gale ryšiai susiformuoja ir per ilgus metus dirbant ginčų advokato darbą, bendraujant prieš ar po posėdžio. Tai yra veiksniai didinantys korupcijos riziką. Tačiau svarbu atkreipti dėmesį, kad patys savaime šie asmeniniai ryšiai nereiškia, kad advokatas bus linkęs į korupcinio pobūdžio ar advokato etikai prieštaraujančias veikas.

Korupciją teismuose galima išskirti pagal siekiamus tikslus:

- Siekiama palankaus galutinio teismo sprendimo (tenkinti ieškinį ar pareiškimą iš esmės, atmesti ieškinį, priimti išteisinamąjį nuosprendį);
- Siekiama palankesnio galutinio teismo sprendimo (sumažinti baudą, taikyti mažesnę sankciją, taikyti ieškinį iš dalies);
- Siekiama palankesnės teismo nutarties, kuria neišsprendžiama ginčo esmė (taikyti/netaikyti laikinąsias apsaugos priemones, atidėti teismo posėdį, neprijungti įrodymų ar kt.).

Kitas skirstymo būdas – pagal inicijuojantį subjektą:

- Inicijuoja teisėjas
- Inicijuoja bylos šalis
- Inicijuoja advokatas.

Problemos sprendimo būdai

Tarptautinės advokatų asociacijos, Tarptautinės ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos ir Jungtinių Tautų Narkotikų ir nusikalstamumo prevencijos biuro tyrime nurodoma, kad teisinių paslaugų teikimo srityje prie korupcijos prevencijos itin reikšmingai gali prisidėti profesinės savivaldos institucijos, taip pat, savo darbuotojų atžvilgiu – ir didelės teisinės įmonės (advokatų kontoros). Minėtų institucijų tyrimas parodė, kad daugiau kaip 50 proc. Baltijos šalių respondentų nejaučia jokių aktyvių profesinės savivaldos veiksmų

korupcijos prevencijos atžvilgiu, todėl buvo konstatuota profesinės savivaldos vaidmuo kol kas nėra pakankamas.²

Lietuvos Teisės institutas minėtame tyrime “Korupcija privačiame sektoriuje” yra nurodęs, kad Lietuvoje būtų galima taikyti tokia korupcijos teikiant teisine paslaugas prevencijos priemonės:

- Skatinti profesinės savivaldos veiksmus korupcijos prevencijoje. Advokatų, profesinės savivaldos turi specialius organus, nagrinėjančius šių teisinių profesijų atstovų padarytus profesinės etikos bei teisės aktų pažeidimus (Advokatų garbės teismas), todėl reikėtų skatinti teisinių profesijų savivaldos institucijas imti aktyvesnių veiksmų galimoms korupcijos pasireiškimo formoms nustatyti, parengti ir patvirtinti pavyzdines ar net privalomas antikoruptions taisykles, kurias savo veikloje galėtų naudoti teisine paslaugas teikiantys asmenys.
- Papildyti teisinių profesijų atstovų etikos kodeksus. Galėtų būti svarstoma galimybė papildyti advokatų etikos kodeksą konkretesniais įpareigojimais korupcinio pobūdžio veikų atžvilgiu.

Įgyvendinamam projektui siekiama prisidėti prie korupcijos paplitimo mažinimo teismų ir teisėsaugos institucijų veikloje. Projekto rėmuose bus dirbama su advokatais ir advokatų padėjėjais. Siekiant efektyvaus lėšų naudojimo pirmiausia buvo atliekamas nuodugnus tyrimas, padėjęs nustatyti dažniausiai pasitaikančias korupcijos formas ir tikslinės grupės korupcijos vertinimą. Tyrimo rezultatų pagrindu bus teikiami siūlymai advokatų tarybai dėl advokatų etikos kodekso ir advokatų kvalifikacijos egzamino papildymo. Tyrimo pagrindu bus parengiama medžiaga ir organizuojamas teminių mokymų ciklas, elektroniniai kursai su užduotimis bei viešinimo kampanija.

---

²² International Bar Association; Organisation for Economic Co-operation and Development; United Nations Office on Drugs and Crime. *Risks and threats of corruption and the legal profession*, 2010. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/investment/anti-bribery/46137847.pdf>. P. 20-22; Rosenvinge, D. Alison von. „Global Anti-Corruption Regimes: Why law schools may want to take a multi-jurisdictional approach“, *German Law Journal*, 2009, Vol. 10, Nr. 7, p. 785-802. P. 795-798.

APIE PROJEKTĄ

Projektas yra naudingas ir būtinas dėl to, kad iki šiol advokatai ir advokatų padėjėjai nedalyvavo jokiuose panašiuose su korupcijos suvokimu ir prevencija susijusiuose renginiuose ir iniciatyvose, nors korupcijos problema Lietuvoje yra pakankamai opi. Planuojama, kad po projekto veiklų proceso šalių atstovai įgys kompetencijų atpažinti pasitaikančios korupcijos formas, nuo jų atsiriboti, įgys priemonių deklaruoti savo profesinę etiką šiuo klausimu tokiu būdu didinant advokato profesijos skaidrumą ir prestižą.

Teisinis reguliavimas

Korupcija visų pirma yra teisės draudžiama veikla, todėl studijų tikslinga pradėti nuo teisinio reglamentavimo apžvalgos. Korupcijos kategorija Lietuvos Respublikos teisės aktuose sutinkama ne viename teisės akte, pavyzdžiui LR vietos savivaldos įstatyme, LR baudžiamajame kodekse, LR viešųjų pirkimų įstatyme, LR nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme, LR sveikatos priežiūros, LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatyme. Tačiau šios studijos kontekste svarbiausi yra du teisės aktai - tai yra LR korupcijos prevencijos įstatymas (toliau – Korupcijos prevencijos įstatymas) ir LR Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas (toliau – STT įstatymas).

STT įstatyme numatyta, kad korupcija – valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens tiesioginis ar netiesioginis siekimas, reikalavimas arba priėmimas turinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) sau ar kitam asmeniui už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal einamas pareigas, taip pat valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiksmai arba neveikimas siekiant, reikalaujant turinės ar kitokios asmeninės naudos sau arba kitam asmeniui ar šią naudą priimančiam, taip pat tiesioginis ar netiesioginis siūlymas ar suteikimas valstybės tarnautojui, jam prilygintam asmeniui turinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens einamas pareigas, taip pat tarpininkavimas darant šioje dalyje nurodytas veikas (STT įstatymo 2 straipsnio 2 dalis).

Korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos – kyšininkavimas, prekyba poveikiu, papirkimas, kitos nusikalstamos veikos, jeigu jos padarytos viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas siekiant sau ar kitiems asmenims naudos: piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi arba įgaliojimų viršijimas, piktnaudžiavimas oficialiais įgaliojimais, dokumentų ar matavimo priemonių suklastojimas, sukčiavimas, turto

APIE PROJEKTĄ

pasisavinimas ar iššvaistymas, tarnybos paslapties ir komercinės paslapties atskleidimas, neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas, nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas, kišimasis į valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens veiklą ar kitos nusikalstamos veikos, kai tokių veikų padarymu siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo arba nusišėpti ar užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą (STT įstatymo 2 str. 3 d.).

STT įstatymą tikslinga analizuoti kartu su Korupcijos prevencijos įstatymu. Pastarajame nurodoma, kad korupcijos prevencija – korupcijos priežasčių, sąlygų atskleidimas ir šalinimas sudarant bei įgyvendinant atitinkamų priemonių sistemą, taip pat poveikis asmenims siekiant atgrasinti nuo korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų darymo. Taip pat nurodyta, kad korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos – kyšininkavimas, prekyba poveikiu, papirkimas, kitos nusikalstamos veikos, jeigu jos padarytos viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas siekiant sau ar kitiems asmenims naudos: piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi arba įgaliojimų viršijimas, piktnaudžiavimas oficialiais įgaliojimais, dokumentų ar matavimo priemonių suklastojimas, sukčiavimas, turto pasisavinimas ar iššvaistymas, tarnybos paslapties atskleidimas, komercinės paslapties atskleidimas, neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas, nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas, kišimasis į valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens veiklą ar kitos nusikalstamos veikos, kai tokių veikų padarymu siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo arba nusišėpti ar užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą. Matyti, kad Korupcijos prevencijos įstatyme yra įtvirtintas identišką korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų sąrašas kaip ir STT įstatyme. Manytina, kad toks reglamentavimas yra perteklinis.

Lietuvos Teisės institutas yra atkreipęs dėmesį, kad vargu ar logikos požiūriu įmanoma pateisinti teisinį reguliavimą, kuris lemia, kad (visos) korupcijos dalykas yra suvokiama kaip siauresnis nei korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos. Čia būtų galima dar sykį pakartoti, jog teisinės praktikos požiūriu toks neatitikimas savaime nėra ypatingai didelė kliūtis taikant įstatymais numatytas priemones. Bet jis akivaizdžiai išreiškia tam tikrą preciziškumo stoką korupcijos prevencijos srityje.

Galima daryti išvadą, kad korupcija minėtų teisės aktų kontekste yra tam tikrų nusikalstamų veikų grupė. Šias nusikalstamas veikas vienija bendras vardiklis – vienas

APIE PROJEKTĄ

asmuo siekia padaryti įtaką kitam asmeniui, turinčiam valstybės įgaliojimus. Šiuo aspektu paminėtina Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika:³

„<...> sprendžiant dėl to, ar asmuo BK 230 straipsnio prasme laikytinas valstybės tarnautojui prilygintu asmeniu, t. y. ar jis gali būti kyšininkavimo (BK 225 straipsnis), piktnaudžiavimo (BK 228 straipsnis), neteisėto teisių į daiktą įregistravimo (BK 2281 straipsnis), tarnybos pareigų neatlikimo (BK 229 straipsnis) subjektu, reikia įvertinti ir tai, kad minėtos nusikalstamos veikos pagal BK yra priskirtos nusikaltimams ir baudžiamiesiems nusižengimams valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII skyrius). Tai reiškia, kad šių nusikalstamų veikų objektas yra normali valstybės institucijų veikla, jų ir apskritai valstybės tarnybos autoritetas, viešasis interesas. Būtent BK XXXIII skyriuje numatytų nusikalstamų veikų pavojingumas ir yra tai, kad tokiomis veikomis žala padaroma normaliam valstybės tarnybos funkcionavimui, valstybės institucijų veiklai, jų prestižui, pažeidžiamas viešasis interesas. Taigi sprendžiant klausimą dėl to, ar asmuo BK 230 straipsnio prasme laikytinas valstybės tarnautojui prilygintu asmeniu nepakanka vien tik to, kad toks asmuo formaliai atitinka BK 230 straipsnio 3 dalyje įvardytus požymius – dirba juridiniame asmenyje (kitoje organizacijoje) ar verčiasi profesine veikla ir turi administracinius įgaliojimus, arba turi teisę veikti šio juridinio asmens (kitos organizacijos) vardu, arba teikia viešąsias paslaugas. Taip pat turi būti nustatyta, kad tokia asmens veikla yra susijusi su viešojo intereso užtikrinimu ir šios veiklos nevykdymas ar netinkamas vykdymas (pvz., piktnaudžiaujant savo padėtimi, viršijant suteiktus įgaliojimus) reikštų viešojo intereso pažeidimą. Kasacinės instancijos teismo praktikoje yra konstatuota, kad privataus ūkio subjekto vadovas ar kitas darbuotojas gali būti prilygintas valstybės tarnautojui, tačiau tokia išvada turi būti daroma įvertinus ne tik formalų einamų pareigų atitikimą BK 230 straipsnyje nurodytiems požymiams, bet ir jo padarytų veiksmų reikšmingumą valstybės tarnybai ar viešiesiems interesams (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7- 251/2013). Priešingu atveju, t. y. valstybės tarnautojui prilygintu asmeniu pripažįstant privataus ūkio subjekto vadovą ar kitą jo darbuotoją, formaliai atitinkantį BK 230 straipsnio 3 dalyje įtvirtintus požymius, ir nevertinat jo veiklos reikšmingumo užtikrinant viešuosius interesus ar valstybės tarnybai, būtų iškreipta nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams esmė, BK XXXIII skyriuje įtvirtintų normų paskirtis. Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad reikalavimai asmenims, dirbantiems valstybės tarnyboje ir privačiame juridiniame asmenyje, daugeliu aspektu iš esmės skiriasi (pvz., priimant asmenį į darbą valstybės tarnyboje, skirtingai nei priimant

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2KP-89/2014

APIE PROJEKTĄ

dirbti privačiame juridiniame asmenyje, paprastai turi būti skelbiamas viešasis konkursas, skiriasi valstybės tarnautojų ir privačių juridinių asmenų darbuotojų drausminės (tarnybinės) atsakomybės pagrindai ir principai.). Taigi ir dėl to vien tik formalus privačių juridinių asmenų vadovų, kitų jų darbuotojų prilyginimas valstybės tarnautojui neatitiktų nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams prasmės, BKXXXIII skyriuje įtvirtintų normų paskirties. Viešuoju interesu yra laikytinas teisėtas asmens ar grupės asmenų interesas, atspindintis ir išreiškiantis pamatines visuomenės vertybes, kurias paprastai įtvirtina ir saugo Konstitucija. Kiekvieną kartą, kai kyla klausimas, ar tam tikras interesas laikytinas viešuoju, būtina nustatyti aplinkybę, kad, nepatenkinus tam tikro asmens, grupės asmenų intereso, būtų pažeistos esminės šių asmenų teisės ir laisvės, Minėta, kad viešuosius interesus gali įgyvendinti ne tik asmenys, dirbantys valstybės tarnyboje, bet ir asmenys, dirbantys privačiuose juridiniuose asmenyse ar užsiimantys profesine veikla. Taigi viešieji interesai, kaip įstatymo saugoma vertybė, gali būti suprantami ir kaip visuomenės suinteresuotumas, kad ne tik valstybės tarnautojai, bet ir kiti viešojo ar net privataus sektorių darbuotojai, įgalioti spręsti įvairius visuomenei svarbius klausimus (valstybės tarnautojui prilyginti asmenys), darytų tai nešališkai, teisingai, įstatymų nustatyta tvarka.

Prerogatyvą atlikti korupcinio pobūdžio nusikaltimų ikiteisminius tyrimus turi Specialiųjų tyrimų tarnyba (STT įstatymo 2 str. 6 d., 6 straipsnis). Papildomai, Vyriausioji tarnybinės etikos komisija prižiūri, kaip asmenys vykdo šio įstatymo nuostatas <...>, kaip tai yra įtvirtinta įstatymo 23 straipsnyje. Taigi Vyriausioji tarnybinės etikos komisija sprendžia klausimą, ar asmenys, dirbantys valstybinėje tarnyboje, nepažeidžia profesinės etikos, kurios tam tikros taisyklės bendros visiems valstybinėje tarnyboje dirbantiems asmenims yra įtvirtintos įstatyme, turinčiame užtikrinti, kad priimant sprendimus pirmenybė būtų teikiama viešiesiems interesams, įtvirtinti priimamų sprendimų nešališkumą ir užkirsti kelią atsirasti bei plisti korupcijai valstybinėje tarnyboje.

Kita vertus, iš aptarto reglamentavimo akivaizdu, kad labai daug ir skirtingų nusikalstamų veikų patenka į korupcinių pobūdžio nusikalstamų veikų sąrašą. Su fokus grupės dalyviais buvo diskutuojama kaip šis sąrašas yra suprantamas plačiojoje visuomenėje ir kaip jie vertina tokį, gana platų, korupcijos apibrėžimą. Projektui reikšmingos ne tik šios veikos (kurios atitinka baudžiamojo kodekso straipsnius), bet ir kiti korupcijai priskirtini veiksmai, susiję su pinigų plovimo prevencijos užtikrinimu, advokato profesinės etikos pažeidimais.

Aptartina ir keletas bylų, susijusių su advokatų dalyvavimu korupcinės veikose. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nagrinėjo kasatoriaus (advokato) skundą. Kasaciniame

skunde teigiama, kad kriminalinės žvalgybos veiksmai prieš kasatorių buvo atlikti, nesant tam faktinio pagrindo, pažeidžiant advokato veiklos garantijas, numatytas Advokatūros įstatymo 46 straipsnio 5 dalyje. Šį savo argumentą kasatorius grindė tuo, kad slaptas sekimas, anot jo, „plačiomis sekimo priemonėmis“, buvo sankcionuotas 2014 m. gegužės 7 d. trims mėnesiams ir, nenustačius jokios nusikalstamos veikos, pratęstas dar trims mėnesiams; jo kolegai advokatui A. K., su kuriuo kasatorius dirba viename kabinete, slaptas sekimas buvo taikomas nuo 2014 m. kovo 14 d. Dėl to kasatorius daro išvadą, kad jis beveik du mėnesius buvo sekamas neteisėtai. Pagal nuteistąjį K. Ž., visi bylos duomenys yra gauti neteisėtu būdu ir negali būti įrodymais (BPK 20 straipsnio 1, 4 dalis). Teismas nustatė, kad gavus informacijos apie advokato K. Ž. galimą dalyvavimą rengiamoje vykdyti nusikalstamoje veikoje, t. y. prekyba poveikiu (BK 226 straipsnio 2 dalis), ir nustačius, kad ši informacija yra patikima. Taigi, apygardos teismo nutartimis sankcionuoti prieš tai minėti kriminalinės žvalgybos tyrimo veiksmai patvirtina buvusį teisinį pagrindą atlikti kriminalinės žvalgybos tyrimo veiksmus (šio pagrindo kasatorius neginčija), o turimi duomenys apie K. Ž. galimai daromas BK 226 straipsnio 2 dalyje numatytas nusikalstamas veikas – faktinį tokių veiksmų atlikimo pagrindą. Minėtoje byloje gavus informacijos apie advokato K. Ž. galimą dalyvavimą rengiamoje vykdyti nusikalstamoje veikoje, t. y. prekyba poveikiu (BK 226 straipsnio 2 dalis), ir nustačius, kad ši informacija yra patikima. (Kiti duomenys neišslaptinami.) Taigi, apygardos teismo nutartimis sankcionuoti prieš tai minėti kriminalinės žvalgybos tyrimo veiksmai patvirtina buvusį teisinį pagrindą atlikti kriminalinės žvalgybos tyrimo veiksmus (šio pagrindo kasatorius neginčija), o turimi duomenys apie K. Ž. galimai daromas BK 226 straipsnio 2 dalyje numatytas nusikalstamas veikas – faktinį tokių veiksmų atlikimo pagrindą.

Kasatorius byloje kėlė ir **advokato veiklos garantijų klausimą**. Kasatoriaus skundo argumentai, kad visi prieš tai minėti neviešo pobūdžio veiksmai pažeidė jo, kaip advokato, veiklos garantijas, numatytas Advokatūros įstatymo 46 straipsnio 3 dalyje, taip pat nepagrįsti. Pagal Advokatūros įstatymo 46 straipsnio 3 dalies nuostatas draudžiama apžiūrėti, tikrinti ar paaimti advokato veiklos dokumentus ar laikmenas, kuriose yra jo veiklos duomenų, tikrinti pašto siuntas, klausytis telefoninių pokalbių, kontroliuoti kitą telekomunikacijų tinklais perduodamą informaciją ir kitokį susižinojimą ar veiksmus, išskyrus atvejus, kai advokatas yra įtariamasis ar kaltinamas padaręs nusikalstamą veiką. Šis leidimas taikomas tik su pareikštais įtarimais ar kaltinimais susijusiems dokumentams. BPK 154 straipsnio 7 dalyje taip pat nustatyta, kad draudžiama klausytis gynėjo pokalbių su įtariamuoju ar kaltinamuoju, perduodamų elektroninių ryšių tinklais, daryti jų įrašus, kontroliuoti kitą elektroninių ryšių tinklais tarp jų perduodamą informaciją, ją fiksuoti ir

kaupiti. Taigi nurodyta apimtimi galiojantis teisinis reguliavimas išties advokatams taiko imunitetą, t. y. užtikrina absoliutų draudimą kontroliuoti profesines pareigas atliekančio advokato ir jo kliento susižinojimą, o ne advokato ir kitų asmenų susižinojimą apskritai (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-281/2006). Šiame kontekste teisėjų kolegija pažymėjo, kad klientas su advokatu, advokatais ar advokatų profesine bendrija dėl teisinių paslaugų susitaria pasirašydami sutartį (Advokatūros įstatymo 48 straipsnis). Teisinė pagalba visada teikiama konkrečiu klausimu, reikalaujančiu teisinių žinių, todėl būtina advokato ir kliento sutarties dėl teisinės pagalbos sąlyga yra konkretūs klausimai, dėl kurių teikiama teisinė pagalba, arba bent jau tam tikra veiklos sritis, kurioje tokia pagalba teikiama. Tik pagal tokią sutartį, kurioje nurodyta konkreti veiklos sritis, dirbančio advokato ir jo kliento susižinojimą kontroliuoti draudžiama (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-281/2006). Nagrinėjamos bylos duomenimis, sutartis dėl teisinių paslaugų teikimo įtariamajam K. S. baudžiamojoje byloje tarp advokato K. Ž. ir kliento (t. y. nei su įtariamuoju K. S., nei su jo tėvu K. S., nei su močiute Z. K., perdavusia advokatui K. Ž. 10 000 Lt) pasirašyta nebuvo. Dėl to nėra jokio pagrindo pripažinti, kad nagrinėjamoje byloje buvo pažeistos K. Ž., kaip advokato, veiklos garantijos.

Galiausiai, studijos kontekste svarbus yra **advokato prilyginimo valstybės tarnautojui statusas**. Minėtoje byloje kasatorius nesutiko, kad apeliacinės instancijos teismas jo padarytą veiką įvertino kaip nusikaltimą valstybės tarnybai. Kaip tvirtina K. Ž., jis neturi nė vieno BK 230 straipsnyje nurodyto valstybės tarnautojo požymio. Advokatų veikla įvardijama kaip laisvoji profesija, o kasatorius, kaip buvęs advokatas, vykdė individualią veiklą.

Teismas nurodė, kad nagrinėjamoje byloje K. Ž. nuteistas už nusikalstamos veikos, numatytos BK 227 straipsnio 1 dalyje, padarymą – papirkimą. Už šios veikos padarymą baudžiamas tas, kas tiesiogiai arba netiesiogiai pats ar per tarpininką pasiūlė, pažadėjo ar susitarė duoti arba davė kyšį valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui arba trečiajam asmeniui už pageidaujamą valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens teisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus. Papirkimo subjektu gali būti pakaltinamas, 16 metų sulaukęs fizinis asmuo, taip pat ir juridinis asmuo. Aptariamos nusikalstamos veikos subjektui nėra keliami specialaus subjekto reikalavimai, kaip, pavyzdžiui, nusikalstamos veikos, numatytos BK 225 straipsnio 1 dalyje (kyšininkavimas), subjektui, kuriuo gali būti tik specialaus subjekto požymių turintis asmuo – valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo. Nagrinėjamoje situacijoje yra svarbu tai, kad kyšį siūloma, žadama duoti ir pan. valstybės tarnautojui, jam prilygintam asmeniui ar trečiajam

APIE PROJEKTĄ

asmeniui už pageidaujamą valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens teisėtą veikimą ar neveikimą, kas šioje byloje ir yra nustatyta, – K. Ž. susitarė, o vėliau ir davė kyšį prokurorui, t. y. valstybės tarnautojui, už jo teisėtą veikimą vykdant įgaliojimus. Vadinasi, priešingai nei mano kasatorius, jis yra nusikalstamos veikos, numatytos BK 227 straipsnio 1 dalyje, subjektas, o jo padaryta nusikalstama veika priskiriama nusikaltimams valstybės tarnybai (BK XXXIII skyrius). Teismų praktikoje pripažįstama, jog viešąsias paslaugas gali teikti ne tik valstybės ar savivaldybės įsteigti subjektai, bet ir privatūs asmenys, tačiau tik įstatymų nustatytais atvejais. Paslaugų rūšių sąrašas nėra baigtinis, konkreti paslaugų rūšis turi būti numatyta įstatyme. Tačiau valstybės tarnautojui BK 230 straipsnio 3 dalies prasme gali būti prilyginamas ne bet kuris asmuo, kurio darbas ar profesinė veikla reiškia viešųjų paslaugų (kaip tai suprantama pagal Viešojo administravimo įstatymą) teikimą. Šis darbas ar profesinė veikla turi būti susijusi su teisiškai reikšmingų veiksmų atlikimu, t. y. iš esmės tokių, kuriais būtų siekiama užtikrinti viešąjį interesą ir kurių neatlikimas ar netinkamas atlikimas reikštų viešojo intereso pažeidimą. Pavyzdžiui, teismų praktikoje valstybės tarnautojui prilygintu asmeniu, kuris verčiasi profesine veikla ir teikia viešąsias paslaugas, yra pripažįstamas advokatas (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-102/2010, 2K-144/2011, 2K-P-89/2014).

Metodologija

Siekiant sėkmingai pasiekti užsibrėžtų tikslų, projektą tikslinga pradėti nuo tiramojo pobūdžio dalies. Lietuvoje nebuvo tyrimų, kurie tirtų korupcijos formas santykiuose tarp advokatų ir jų klientų bylas nagrinėjančių teisėjų. Taip pat neatlikti tyrimai apie tai, koks yra advokatų ir jų padėjėjų korupcijos suvokimas. Tik iš projekto partnerių darbinės praktikos yra žinomi kai kurie korupcinės veiklos modeliai, tačiau tai nėra tinkamas pagrindas tolimesnei projekto veiklai vystyti. Todėl siekiant identifikuoti konkrečias projekto tikslinės grupės praktikoje pasitaikančias korupcijos formas, projekto pradžioje buvo atliekami grupinės diskusijos tyrimai trijose skirtingose savivaldybėse (Vilniuje, Kaune ir Marijampolėje) su suinteresuotų grupių atstovais. Tai buvo reikalinga tam, kad vėlesnėse veiklose būtų galima koncentruotis į informavimą ir mokymus apie labiausiai aktualias korupcijos problemas, suteikti tikslinių ir reikalingų žinių, kurios vėliau galėtų būti sėkmingai pritaikomos praktikoje, sužinoti, kokiomis priemonėmis galima pasiekti didžiausių poveikį tikslinei auditorijai.

Fokus grupės tyrimas - organizuotas mažos žmonių grupės pokalbis, diskusija. Šis pokalbis yra nestruktūrizuotas, laisva diskusija, kurios metu buvo užduodami atviri klausimai. Dalyviai buvo skatinami išsakyti savo požiūrį, temos suvokimą ir asmeninę patirtį. Taip pat dalyvių prašoma susilaikyti nuo kritikos kitų nuomonių atžvilgiu suvokiant tai, kad kiekvieno patirtis yra individuali, o atsakymai - vertingi.

Tyrimo tema analizuota per tokius klausimus fokus grupių dalyviams:

- **Kaip suprantate korupcijos sąvoką?**
- **Kaip korupcija gali pasireikšti advokatų veikloje?**
- **Ar esate susidūrę su galimos korupcijos apraiškomis savo veikloje? Kaip reagavote?**
- **Ar, jūsų nuomone, advokatų korupcija žiniasklaidoje yra nušviečiama labiau, lyginant su kitų profesijų (medikų, valstybės tarnautojų) korupcija? Jei taip, kodėl?**
- **Kokios priemonės padėtų sustiprinti visuomenės ir klientų pasitikėjimą advokatų veikla? Ar advokato (advokatūros) deklaruojamas neigiamas požiūris į korupciją padėtų įgyti didesnę klientų pasitikėjimą? Kaip, jūsų nuomone, advokatūra galėtų deklaruoti advokatų bendruomenės požiūrį į korupciją?**

APIE PROJEKTĄ

Tyrimo metu buvo užduodami papildomi klausimai, susiję su žiniomis ir asmenine patirtimi apie korupcijos apraiškas, korupcijos vertinimą, pastebėtus galimus korupcijos atvejus, advokatų klientų požiūrį į korupciją (ar nėra atvejų, kada patys klientai reikalauja daryti neteisėtą poveikį teisėjui), papildomų žinių poreikį (ko trūksta, kad advokatai patys aktyviau praneštų apie kitos ginčo šalies ar teisėjo galimą korupciją, pranešimų anonimiškumas ir pranešėjų apsaugą, ar toks veikimas neprieštarauja advokatų profesinei etikai).

Fokus grupės dalyviai atrinkti iš advokatų ir advokatų padėjėjų sąrašo, kurie turi bylinėjimosi patirties. Tyrimo metu darytas garso įrašas. Susitikimo pradžioje pristatytas projektas, projekto tikslai, diskusijos taisyklės, vadovo prisistatymas. Pradžioje užduotas įvadinis klausimas kiekvienam dalyviui apie jo įgytą išsilavinimą, teisinio darbo patirtį ir patirtį dirbant advokatu/advokato padėjėju. Į grupinės diskusijos tyrimo rezultatus bus atsižvelgta rengiant vėlesnių veiklų turinį; tokiu būdu visos projekto veiklos bus aktualios rinkos paklausai.

TYRIMO REZULTATAI

Dalyvių statistika

Tyrimo metu apklausti 25 advokatai ir advokatų padėjėjai 3-iose miestuose: Vilniuje, Kaune ir Marijampolėje. Tikslinė grupinės diskusijos tyrimo grupė yra būtent advokatai ir jų padėjėjai. Norėta apklausti ne tik didžiųjų miestų gyventojus, tačiau ir atkreipti dėmesį į mažesnio miesto gyventojų patirtį. Taip statistiškai galima gauti įvairesnių duomenų.

Dauguma apklaustųjų yra baigę Vilniaus universitetą arba Mykolo Romerio universitetą (iki 2004 m. vadinosi Lietuvos teisės universitetu). Dauguma teisinį darbą dirba nuo 1987-1997 m.m., keletas apklaustųjų – nuo 2010 m. ir vėliau. Advokatais dauguma dirba apie 10 m., bet yra ir kelių dešimtmečių patirtį sukaupusių respondentų. Tokia darbo patirties įvairovė leidžia grupinės diskusijos tyrimo metu gauti platesnį atsakymų spektrą bei netgi palyginti skirtingų laikotarpių teisinę sistemą – tą mielai daro didesnę patirtį turintys grupinės apklausos dalyviai, net be atskiro prašymo palyginantys savo darbą prieš 10 – 15 metų ir dabar.

Skirtingas dalyvių amžius bei patirtis pasitarnauja projekto tikslams, nes taip diskusijų metu sulaukiama daugiau skirtingų nuomonių.

Korupcijos suvokimas ir atpažinimas

Dalyviai, paklausti apie bendrąją korupciją, ją apibūdino kaip tam tikrą dvipusį santykį. Viena vertus tai yra pareigūno papirkimas. Kita vertus, pareigūno piktnaudžiavimas turima galia. Neapsiribojant Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso straipsniais, paprašyti savais žodžiais įvardinti kaip jie supranta korupciją, dalyviai ją apibūdino kaip įtakos darymą. Tai gali būti naudos siekimas sau ar kitam asmeniui arba priešingai – siekis sukelti žalą. Vis dėlto, vienas dalyvis atkreipė dėmesį, kad šių elementų neužtenka, nes tuomet nebus aiškios ribos tarp leidžiamo ir draudžiamo elgesio

„Nauda nebūtinai turi būti ta, kaad gauti au kažką materialaus. Kaip labai paprastas dalykas. Paklausus asmens, ar jis su manim bendrauja, nesiekdamas naudos, visi atsako „ne“. Tarkim, eini gatve ir paklausi žmogaus, kiek valandų. Tuomet gauni iš jo naudos. Tai jeigu aš su koku žmogumi bendrauju, aš ir gaunu tam tikrą naudą. Tai bendravimas, informacijos gavimas. Šiuo atveju nauda gali būti netiesioginė, gaunama kitokiais būdais.“

Vienas iš dažniausiai minėtų korupcijos atvejų buvo „MG Baltic“ atžvilgiu atliekamas ikiteisminis tyrimas. Taip pat tyrimo dalyviai pabrėžė tai, kad korupcija gali pasireikšti bet kurioje gyvenimo srityje, tačiau tik kai kurios sritys yra labai išryškinamos žiniasklaidoje ir tarp skirtingų visuomenės grupių, pvz.: korupcija teismuose visuomet susilaukia daugiau dėmesio, nei korupcija gydymo įstaigose ar savivaldybėse. Pastaroji yra laikoma smulkia korupcija ir tarsi pateisinama.

Kalbant apie korupciją, negalime apsiriboti siauru šio termino suvokimu, nes korupcijos problema yra kompleksiškesnė nei tiesiog minėtasis papirkinėjimas ir piktnaudžiavimas turima galia. Kartais sunku suvokti, kokios naudos (ar netgi žalos) siekiama. Apklaustieji atsakė, kad naudos siekimas nebūtinai turi būti materialus – galima siekti išprovokuoti tam tikrus kito asmens veiksmus, pasižadėti, atsiskaityti paslauga.

„Korupcija – tai situacija, kai asmuo, suvokdamas, kad institucija ar kitas asmuo jo atžvilgiu priimtų neigiamą sprendimą, pasiūlo atlygį ir taip pakreipia sprendimo eigą“.

TYRIMO REZULTATAI

„Korupcija – nesąžiningas naudojimas savo pareigomis siekiant gauti naudos.“

„Paklausus asmens, ar jis su manim bendrauja, siekdamas naudos, visi atsako „ne“. Bet tai netiesa“

Tyrimo dalyviai pabrėžė, kad visuomenė dažnai mano, jog naudos siekiama tik neteisėtais veiksmais. Tai nėra tiesa – nors dažnai naudos (ar žalos) siekimas gali būti neetiškas, tačiau nebus nusikalstamas. Būtent dėl to taip sunku nubrėžti ribą tarp pvz.: korupcijos, profesinės etikos pažeidimo ir tiesiog gebėjimo pasinaudoti situacija. Gali

„Baudžiamąja prasme, korupcijos nėra, bet plačiąja prasme, korupcija – tai tam tikros įtakos ar poveikio darymas, turint tam tikrą tikslą. Aš turiu tikslą, kad tas žmogus, kurio aš nemėgstu, nenusipirktų automobilio todėl paprašau pardavėjo, kad jam neparduotų.“

Vis dėlto, tyrimo dalyviai teisingai apribojo, kad korupcija visų pirma turėtų būti susijusi su valstybės įgaliojimų taikymu, o ne santykiu tarp privačių asmenų.

Tyrimo dalyviai pasidalino vertinga patirtimi apie labiau rafinuotas, paslėptas, korupcijos formas. Pavyzdžiui teismo sprendimo vykdymo metu antstolis skelbia skolininko turto pardavimą iš varžytinių. Tačiau siekdamas kuo ilgiau naudotis turtu, skolininkas gali sabotuoti varžytinių procesą – susitarti su trečiąja šalimi, kad ji nesustodama keltų kainą tol, kol aukcioną laimės, tačiau neturint tikslo objekto įsigyti. Laimėjus aukcioną, pirkėjas turi sudaryti pirkimo-pardavimo sutartį, o nesudaręs sutarties per nustatytą laikotarpį prarandą įmokėtą užstatą. Tačiau jeigu laimėtas laikas iki kito aukciono skolininkui yra vertingesnis negu prarastas užstatas, tokia strategija pasiteisina.

TYRIMO REZULTATAI

Kaip korupcinę veiklą tyrimo dalyviai įvertino ir tai, kad gali būti prašymas atlikti paslaugą, kai žmogus, iš kurio to prašoma, yra žemesnėje padėtyje dėl socialinės nelygybės ar hierarchijos darbe.

Apklaustieji išskyrė finansines ir nefinansines korupcinės veikos priemones. Nefinansinės priemonės (pvz. socialinis spaudimas) yra sunkiau pastebimas. Be to, sudėtinga nustatyti ribą, kada asmens veiksmais jau siekiama daryti įtaką kito asmens sprendimui. Pavyzdžiui, teisėje egzistuoja principas, kad priimdamas sprendimą teismas yra nepriklausomas. Tai užtikrinama ir įvairiomis teisėjų socialinėmis garantijomis, konkurencingu darbo užmokesčiu, paskyrimais į pareigas iki pensijos, imunitetu ir atsakomybės ribojimu. Teismo pirmininkas nėra tiesioginis teisėjų vadovas, bet veikia atsakingas už administracinį teismo aparato veikimą. Tačiau kaip vertinti situaciją, kuomet teismo pirmininkas užėina pas kitą teisėją į kabinetą ir paprašo „atidžiai išnagrinėti X bylą“ arba priimti „teisingą ir principingą sprendimą Y byloje“? Nenorėdamas gaišinti laiko tuščioms diskusijoms ar pyktis su teismo pirmininku, teisėjas gali atsainiai atsakyti „gerai, gerai, supratau“. Tokio epizodo gali pakakti, kad šių asmenų atžvilgiu būtų pradėtas ikiteisminis tyrimas, nes baudžiamasis kodeksas nereikalauja, jog asmuo iš tiesų būtų paveiktas. Kitais žodžiais tariant, nėra vertinama ar įtaka tikrai lėmė kitokį negu būtų buvęs teismo sprendimą. Tokį reglamentavimą tyrimo dalyviai vertina kritiškai. Viena vertus, blogų ketinimų neturintys asmenys gali patekti į teisėsaugos institucijų akiratį. Kita vertus, ikiteisminį tyrimą atliekančioms institucijoms kitu atveju būtų labai sunku tinkamai atlikti tyrimą, nes jos negali objektyviai vertinti koks sprendimas turėjo būti vienoje byloje ar kitoje. Lietuvos teisinė sistema ir galimybė kiekvieną sprendimą apskųsti aukštesnės instancijos teismui tarsi ir pripažįsta, kad ta pati situacija gali būti išsprendžiama skirtingai. Juk tuo atveju, kai aukštesnės instancijos teismas panaikina žemesnės instancijos teismo sprendimą negalvojame, jog žemesnės instancijos teismo sprendimą priėmęs teisėjas buvo korumpuotas, todėl priėmė aiškiai neteisingą sprendimą.

Daugumos dalyvių nuomone, korupcijos tema per daug eskaluojama ir dažnai bandoma sukelti ažiotažą, ypač žiniasklaidoje, nors vis dar nėra aiškiai skiriama, kas turėtų būti suvokiama kaip korupcija ir kas ne. Seniau korupcija buvo aiškiai suvokiama tiesiog kaip kyšio davimas. Dabar suvokimas yra platesnis, tačiau kartais korupciją stengiamasi įžvelgti ir situacijose, kur jos nėra. Ypač sunku atskirti korupciją nuo tiesiog draugiškumo ar kokybiško advokato darbo. Pavyzdžiui gali kilti situacija, kai kokybiškai parengtą procesinį dokumentą teismas priima nenustatydamas trūkumų, operatyviai paskyria teismo posėdį, parengiamojo posėdžio metu pereina į bylos nagrinėjimą iš esmės ir greitai surašo

TYRIMO REZULTATAI

sprendimą. Tuo tarpu nekokybiškai parengtą dokumentą teismas grąžina trūkumams šalinti, parengiamojo posėdžio metu prašo pateikti papildomus dokumentus, bylos nagrinėjimas užtrunka. Iš šalies nekvalifikuotam teisininkui gali pasirodyti, kad viena byla yra nagrinėjama greičiau todėl, kad teismas yra palankus advokatai ar netgi korumpuotas.

Kalbant apie korupcijos pasireiškimą konkrečiai advokato veikloje, buvo paminėti keli pavyzdžiai, kai visuomenė manė, jog advokatai daro įtaką kitiems advokatams. Tyrimo dalyviai pripažino, kad tai nėra tik mitas ir kad tokių atvejų iš tiesų pasitaiko kone kasmet. Vis dėlto, advokatų kaltinimas korupcija dažnai yra tik pralaimėjusios pusės nuoskaudų išliejimas. Apklaustieji pasidalino patirtimi iš anksčiau pralaimėtų bylų, kai klientams nuo pat pradžių nurodė, jog laimėti bylos neįmanoma, o bylos strategija buvo laimėti laiko. Galų gale pralaimėjęs klientas vis tiek jautėsi teisus ir kaltino advokatus korumpuotu elgesiu.

Labai dažnai pasitaiko, kad klientai apkaltina savo advokatus pažeidus intereso konfliktų vengimo principą:

„Sako, šis advokatas žaidė už abi komandas“

„Mačiau, kad ankstesnis mano advokatas prieš posėdį kalbėjosi su kitos šalies advokatu. Turbūt susitarė pralaimėti bylą“.

Nuo tokių klientų advokatai stengiasi atsiriboti, nes tikėtina, kad ir jų atžvilgiu vėliau klientai skleis neigiamus atsiliepimus.

Atsakydami į atvejus, kai klientai neva pastebėjo kalbantį savo advokatą su kitos šalies advokatu ar teisėju, advokatai retoriškai klausia savo klientų: jeigu jūs būtumėte korumpuotas ar tartumėtės dėl kyšio matant kitiems žmonėms ar net teismo pastate? Matyt, kad tartumėtės kur nors pasislėpę“.

Tyrimo dalyviai pastebėjo, kad dažniausiai neteisėtos įtakos prašo vyresnio amžiaus fiziniai asmenys, kartais – vyresnio amžiaus įmonių vadovai. Gana dažnas klausimas būna

TYRIMO REZULTATAI

susijęs su tuo, ar advokatas pažįsta ikiteisminį tyrimą atliekantį prokurorą ar bylą nagrinėjantį teisėją. Kartais tokie klausimai užduodami tiesmukai, kartais – subtiliai.

Vienas tyrimo dalyvis pasidalijo girdėta istorija, kai praeityje atėjo kitos šalies atstovas, pasitarė dėl galimybės sudaryti taikos sutartį procese, paklausė, ar klientas pasitiki advokatu ir klausytų jo patarimo (leisdamas suprasti, kad reikėtų įtikinti savo atstovaujamaį). Argumentavo, kad byla yra neperspektyvi ir geriausia išeitis sudaryti taikos sutartį. Vėliau atėjo kitas asmuo ir paliko voką su pinigais. Tyrimo dalyvis pareikalavo pasiimti voką.

Anot advokatų, jie patys ir, tikėtina, jų kolegos darbe nesielgia korumpuotai, nes tokia informacija greitai sklinda ir po vieno ar dviejų korupcijos atvejų advokatas tiesiog prarastų klientus, nes būtų laikomas nepatikimu.

„Kilus nepasitikėjimu advokatu, reikia keisti advokatą“

Vis dėlto, vienos fokus grupės dalyviai pripažino, kad advokatas, turintis pažinčių teisme (ar bent tokią reputaciją) klientų akyse yra laikomas geresniu už advokatą, kuris tokių pažinčių neturi.

Vienas dalyvis pasidalino istorija, kai dėl savo ankstesnių pareigų teisme, buvo pažįstamas su teisme dirbančiu personalu – teismo sekretorėmis, apsaugos darbuotojais, teisėjų padėjėjais ir teisėjais. Laukiant teismo posėdžio praeidami pro šalį darbuotojai vis sveikinosi su advokatu. Toje byloje kita šalis paprašė nuo bylos nagrinėjimo nušalinti visą teismą, nes išsiaiškino apie kitos šalies ankstesnį darbą šiame teisme. Prašymas nebuvo tenkintas, nes nuo ankstesnio darbo buvo praėjęs nemažas laiko tarpas. Be to, pažinties faktas pats savaime nereiškia, kad byla nebus išnagrinėta tinkamai.

Korupcija gali būti suprantama plačiai – pavyzdžiui, kaip prekyba poveikiu, kurį klientui „parduoda“ advokatas. Tyrimo dalyviai paminėjo įvairias situacijas, kai korumpuotas advokatas gali prašyti papildomo atlygio už pasinaudojimą aukštesne padėtimi ar pažintimis ir taip pakreipiant bylos eigą. Toks asmuo gali paveikti įvairius kitus asmenis – kitus klientus, oponentus ar netgi teisėjus. Vis dėlto, dauguma dalyvių sutinka, kad korumpuotas advokatas atlikti tokius veiksmus gali tik tokiu atveju, jeigu susiduria su kitais korumpuotais teisinės sistemos darbuotojais – kitaip sakant, jeigu teisėjas yra

TYRIMO REZULTATAI

korumpuotas, tuomet neteisėti advokato veiksmai sulauks teigiamo atsako ir, atvirkščiai: jeigu teisėjas yra sąžiningas, korumpuotas advokatas ne tik kad jo nepapirks, bet ir atskleis jo ketinimus.

**„Negalima duodančiojo ir imančiojo atskirti vieno nuo kito.
Korupcija yra bent dviejų asmenų santykis.“**

Kitaip sakant, iš esmės bet kuris asmuo, galintis priimti sprendimą, taip pat gali ir piktnaudžiauti turima galia: imti kyšį, nepriimti sprendimo arba jį pakreipti kita linkme, daryti įtaką kitiems asmenims. Dažnai tokia korupcijos forma visuomenėje net nėra suvokiama kaip korupcija, ypač jeigu priimami sprendimai nėra svarbūs aukštesniame lygmenyje. Anot apklausos dalyvių, būtent tokia korupcija ir yra dažniausiai pasitaikanti dabartinėje Lietuvoje, nes prekyba poveikiu, net ir nežymiu, gali užsiimti praktiškai bet kuris asmuo. Apklaustų advokatų nuomone, tai ypač pastebima valstybinėse įstaigose, pavyzdžiui, savivaldybėse, kai tam tikri sprendimai nepriimami laiku ir pan.

Paklausti, ar teko girdėti apie prokurorų papirkinėjimą, vieni apklaustieji vieningai sutiko, kad tokios situacijos net nesvarsto ir ją laiko neįmanoma ar bent jau labai mažai tikėtina. Kitas dalyvis pasidalino istorija, kai ginčo šalys viena prieš kitą siekė inicijuoti ikiteisminius tyrimus dėl dokumentų klastojimo ir kitų nusikalstamų veikų. Vienos šalies pareiškimai buvo atmetami, tyrimai nutraukiami arba atliekami labai vangiai. Tuo tarpu kitos šalies tyrimai buvo atliekami su netgi perdėtu entuziazmu. Abu tyrimus atliko tas pats prokuroras. Tyrimo dalyvė negalėjo pasakyti, kas lėmė tokį skirtingą prokuroro elgesį, tačiau iš šalies tai atrodė sunkiai suprantama.

Kaip smulkios korupcijos pavyzdį apklaustieji nurodo saldainių, alkoholio ir kitokių smulkių kyšių nešimą įvairių institucijų darbuotojams. Apklaustieji pastebėjo, kad neteisėtų dokumentų išrašymas visuomenės suvokiamas kaip nelegalus veiksmas, tačiau smulkių dovanų nešimas norint atsidėkoti už suteikiamas paslaugas ar siekiant mandagesnio, palankesnio aptarnavimo valstybės įstaigose dažniausiai nelaikomas neteisėtu, ypač jeigu kalbama apie gydymo įstaigas. Anot apklausos dalyvių, visuomenei sunku suvokti, kad net ir „nekaltai“ atrodančios dovanos yra neteisėtos, tačiau tai nėra tik plačiosios visuomenės problema. Apklaustieji tarpusavyje diskutavo dėl to, ar tikrai reikia pripažinti tokias smulkias dovanas kaip korupciją – nes ir be minėtųjų dovanų sprendimas būtų buvęs priimtas. Vis

TYRIMO REZULTATAI

dėlto, likusieji apklausos dalyviai atsakė, kad darbuotojas, atlikdamas jam paskirtą pareigą ir už tai priimdamas papildomą atlygį, daro nusikaltimą. Toks greitesnis paslaugos suteikimas pastebimas ir kai ji reikalinga aukštesnes pareigas einančiam asmeniui – gali būti, kad taip tikimasi vėlesnio bendradarbiavimo.

Dalyviai siūlė, kad korupciją galėtų išgyvendinti sisteminių teisės aktų nuostatų pakeitimas. Pavyzdžiui, patenkintas dėl viešosios paslaugos suteikimo gyventojas galėtų teisėtai skirti paramą institucijai. Kur įmanoma reikėtų siekti, kad valstybės tarnautojų ar teisėjų diskrecija būtų reglamentuota. Pavyzdžiui norint gauti greitesnį atsakymą iš valstybės institucijos tokia paslauga galėtų būti papildomai apmokama (kaip yra Registų centre).

„Korupciją mažinti galima ne tik šviečiant gyventojus, bet ir panaikinant sprendimus priimančioms asmenims diskrecijos teisę. Paminėtinas šios problemos sprendimas Registų centre ar banke. Registų centre yra patvirtinti skirtingi įkainiai priklausomai nuo to, kokiu greičiu klientui reikalinga pažyma. Pažymos išdavimas per vieną darbo dieną kainuoja brangiausiai. Tokiu būdu yra maksimaliai apribojama institucijos darbuotojų diskrecijos teisė ir, tuo pačiu, korupcijos apraiškos. Tuo tarpu bankų klientai gali įsigyti auksines korteles, su kuriomis banko padalinyje yra aptarnaujami be eilės.“

Vis dėlto, tokie sprendimo būdai gali sulaukti visuomenės nepasitenkinimo, nes mažesnes pajamas gaunantis asmuo paslaugos vis tiek turi laukti ilgiau nei tas, kuris gali susimokėti už greitesnį paslaugos vykdymą. Kita vertus, turbūt neįmanoma išvengti tokio tipo diskriminacijos tarp skirtingas pajamas turinčių asmenų.

Kitoks sprendimas yra įteisinti dovanas, tačiau jų dovanojimas ir priėmimas nebūtinai reiškia, kad paslauga bus suteikta greičiau nei įprastai. Be to, tai neturėtų lemti kitokio sprendimo priėmimo. Dalyviai pripažino, kad paramos įteisinimas sukurtų „slidaus šlaito“ situacija, kuomet visuomenei kiltų daugiau klausimų, negu sistema atneštų naudos. Vienas dalyvis pasidalijo istorija, kuomet dirbdamas (tiesa, ne advokato) darbą iš savo tiesioginio vadovo gavo spaudimo, jog būtų priimtas vienam ūkio subjektui palankus individualus administracinis aktas. Vadovas tiesiogiai to neprašė, bet įvardijo, kad tas asmuo yra svarbus politinės partijos rėmėjas (tuo metu, kai juridiniai asmenys galėjo remti politines partijas). Fokus grupės dalyvis išnagrinėjo situaciją, tačiau priėmė kitokį sprendimą, nes tik toks sprendimas ir galėjo būti priimtas remiantis teisės aktais. Vėliau, vykstant įstaigos reorganizacijai, buvo panaikinta jo pareigybė ir jis darbą prarado. Tiesa, dalyvis nesiryžo vertinti, ar tai lėmė vien tik šis epizodas.

TYRIMO REZULTATAI

Įdomu tai, kad apklaustieji pateikė ir netyčinės korupcijos pavyzdžių. Pvz.: nepatyręs vertėjas bylos nagrinėjimo metu informaciją išvertė ne visiškai teisingai. Atsižvelgiant į tai, kad tuo metu teismo posėdžio protokolas buvo fiksuojamas raštu, nekokybiškas vertimas buvo įrašytas į protokolą ir vėliau galėjo būti panaudotas bylą nagrinėjant apeliacinės instancijos teisme. Advokatas suskubo pataisyti vertimą. Kita vertus, anot advokatų, niekas negali būti tikras, ar tokiu atveju taip buvo elgiama netyčia. Visi apklausti advokatai ir jų padėjėjai sutinka, kad teisminiame procese santykiuose tarp dalyvių (liudytojų, ekspertų ir t.t.) gali pasireikšti korupcija ir, nors ir retai, tačiau tokių atvejų pasitaikė daugiau patirties turinčių advokatų karjeroje.

Pavyzdžiui, egzistuoja fakto, techninės bylos, kuriose teisės taikymo klausimai yra aiškūs, tačiau esminę reikšmę turi eksperto išvada nustatant turto sugadinimo žalos dydį, statybinį broką ar panašiai. Turto vertintojas turi gana plačią diskreciją kokius objektus parinkti kaip lyginamuosius, o nuo to priklauso ir vertinamojo objekto kaina. Tuo labiau, šią ekspertizę dažnu atveju užsako viena ar kita ginčo šalis. Tokios sąlygos lemia didesnę korupcijos riziką.

Paklausus apie galimas kyšio formas, tyrimo dalyviai įvardino kilnojamą ir nekilnojamą turtą, pinigus, pažadus atlikti norimus veiksmus ar priimti sprendimus, netgi meilę. Smulkiais kyšiais įvardinti saldainiai ir alkoholis, kitos smulkios vertės dovanos.

Paklausti, ar bylos vilkinimas klientui paprašius yra korupcinio pobūdžio veikla, advokatai atsakė, kad tai nėra tinkama bylos strategija ir už tai numatyta atsakomybė kaip piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis. Pripažino, kad kartais taip elgiasi, nes tokia bylos strategija klientui yra naudingiausia. Anot apklaustųjų, jie turi teisę pasirinkti bylos sprendimo strategiją ir vilkinimas gali būti viena iš jų, ypač jeigu advokatas gali įrodyti, kad vilkinimas yra naudingas norint gauti daugiau duomenų bylos nagrinėjimui. Tačiau su korupcija to sieti nereikėtų. Tuo labiau, korupcija yra aiškinama pernelyg plačiai. Beveik bet kokie teisei prieštaraujantys veiksmai visuomenėje suprantami kaip korupcija. Tai yra ydinga praktika. Kitais žodžiais tariant, advokatai nevertino kaip korupcijos tokio elgesio, kada yra siekiama vilkinti teismo procesą. Viena vertus tai gali būti bylos strategija, kuri naudinga klientui, o proceso teisė leidžia naudotis įvairiomis procesinėmis priemonėmis, reikšti įvairius prašymus teismui. Atsakomybė už tokį elgesį yra numatyta proceso kodekse kaip piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis, bet tai nėra korupcinio pobūdžio veikla.

Egzistuoja galimybė, kad advokatas savo atstovaujama gali perduoti neteisingą informaciją, neva byla bus pralaimėta, nebent teisėjas gaus kyšį. Gautą kyšį advokatas

TYRIMO REZULTATAI

gali arba iš tiesų perduoti teisėjui, arba pasilikti sau. Tuo atveju, jeigu advokatas bylą laimi – jis pinigus pasilieka. Jeigu pralaimi – grąžina atstovaujajam pasakydamas, kad kita šalis sumokėjo daugiau arba kad teisėjas kyšio atsisakė. Tokių istorijų yra girdėję tyrimo dalyviai.

Kitas dalyvis pasidalijo istorija, kai iteisminį tyrimą atliekantis prokuroras dar iki teismo sprendimo paskelbimo civilinėje byloje jau žinojo apie tos bylos baigtį ir netyčia apie tai prasitarė kaltinajama. Ši situacija išsirituliojo į porą kitų ikiteisminių tyrimų, nes buvo akivaizdu, kad teismas nutekino informaciją.

Kitos situacijos, susijusios su informacijos perdavimu gali būti užslėptos korupcijos formos. Pavyzdžiui, įtariamasis ar prokuroras turi prieigą prie ikiteisminio tyrimo medžiagos ir tą informaciją nuotrupomis viešina žiniasklaidai (kartais ir už atlygį žurnalistui). Tokiu būdu visuomenėje yra formuojama nuomonė apie bylos eigą. Ypač dažnai publikacijos atsiranda teismo posėdžių išvakarėse. Tokiu būdu yra siekiama paveikti teisėjus. Suprask, priimsi palankų sprendimą – publikacijos sustos, nepalankų – tęsis. Kartais publikacijos yra susijusios net ne su pačia byla, o su teisėjų biografijomis, jų asmeninio gyvenimo viešinimu. Tikėtina, kad prie tokios strategijos sukūrimo prisideda ir advokatas. Tyrimo dalyviai vertino, kad tokie veiksmai prieštarauja profesinei etikai.

Vis dėlto, advokatai jaučiasi netinkamai linksniuojami žiniasklaidos – jeigu kitos profesijos atstovas priima kyšį, nekyla tiek daug ažiotažo kiek bet kurio teisinės sistemos dalyvio kyšio priėmimo atveju. Viena vertus, iš šių asmenų reikalaujama nepriekaištingos reputacijos. Žinoma, tokiam akylam visuomenės dėmesiui pasitarnauja faktas, kad advokatų (ir kitų teismų darbuotojų) Lietuvoje yra sąlyginai mažai ir tai, kad jų darbas tiesiogiai susijęs su teisingumo užtikrinimu.

Vienas advokatas nurodė, kad sėkmės mokestis yra viena iš didesnės korupcinės rizikos prielaidų. Kai klientai siūlo tokią atsiskaitymo priemonę advokatas labai atsargiai vertina pasiūlymą. Yra pasitaikę atvejų, kai klientas tokiu būdu, netiesiogiai bei kitomis užuominomis bando pakreipti advokatą, kad pastarasis pasinaudotų savo pažintimis su sprendimą priimančiu asmeniu (teisėju ar valstybės tarnautoju), nes nuo to priklausys ir advokato honoraras.

Gana dažnai pasitaiko atvejų, kai klientai, dažniausiai baudžiamosiose bylose, tiesiogiai klausia ar advokatas pažįsta teisėją ir gali pakreipti bylos eigą naudinga linkme. Nuo tokių klientų advokatai siekia atsiriboti.

TYRIMO REZULTATAI

Apklaustųjų nuomone, spaudoje trūksta teigiamų pavyzdžių apie jų darbą – beveik visos publikacijos, susijusios su teisinės sistemos darbuotojais, yra neigiamos ir susijusios su kyšių ėmimu ar kitomis korupcijos formomis. Netgi advokatui elgiantis tinkamai ir laimėjus bylą, pasirodo įvairių komentarų apie galimai neetiškus jo veiksmus, padėjusius laimėti ar tiesiog visuomenėje paskleidžiami gandai apie galimai nelegalių jo veikų. Taip pat aptarti atvejai, kai advokatai, sutikdami ginti rezonansinį nusikaltėlį, būna sutapatinami su savo klientais.

Advokatų kritika remiasi į tai, kaip visuomenė suvokia korupciją. Dažniausiai korupcija nėra laikomas įvairių smulkesnių paslaugų prašymas, tačiau vis dar mėgstama neetišku elgesiu apkaltinti tiesiog daugiau patirties turinčius advokatus, kurie geba pasinaudoti įstatymuose numatytomis priemonėmis siekiant mažesnės baudmės savo klientui (prisipažinimas, supaprastintas procesas, atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės ir kt.).

Apklauskos dalyviai taip pat minėjo, kad daugiau patirties turinys advokatai kreipia mažiau dėmesio į neigiamus komentarus, nes per ilgą darbo stažą prie jų tiesiog pripranta.

Taip pat ydinga yra tai, kad nėra iki galo reglamentuotas pasitarimų institutas, kuomet teisėjas galėtų pasikviesti bylos šalį pasitiksinti poziciją arba taikos sutartis baudžiamajame procese, kai prokuroras galėtų susitarti su kaltinamuoju dėl konkrečios baudmės mainais už bendradarbiavimą ar prisipažinimą. Tai leistų advokatui ir prokurorui užmegzti dialogą tarpusavyje nesibaiminant, kad bus apkaltinti korupcinio pobūdžio susitarimais.

Anot apklaustųjų, korupcijos problema teismuose šiuo metu nėra tokia opi, kokia buvo anksčiau. Ilgesnį darbo stažą turintys advokatai teigia, kad prieš 10-15 metų tai buvo skaudi problema, tačiau dabartinė Lietuvos teismų situacija yra žymiai geresnė.

Vis dėlto, ne visos korupcijos mažinimui pasitarnaujančios taisyklės yra priimtinos advokatams, pavyzdžiui, tai, kad advokatas negali bendrauti su teisėju laisvu nuo darbo metu, nors jie yra pažįstami iš teisininkams skirtų renginių ar bendrų studijų metų. Teisėjas ir advokatas, jei nori aptarti bylą, turi suderinti atskiro posėdžio datą ir toks bendravimas yra būtinas. Tokie draudimai kartais komplikuoja ir paprastas socialines situacijas, pvz.: kai negalima atsisėsti prie to paties stalo kavinėje ar restorane, eiti į tą patį sporto klubą, pasiimti vaikus iš darželio ir pan. Nors konkretaus draudimo nėra, tačiau, kaip sako apklauskos dalyviai, „iš pagarbos teisėjui, kad jis vėliau neturėtų problemų“ vengiama tokių

TYRIMO REZULTATAI

situacijų, nes kiekvienas privatus pokalbis visuomenėje yra laikomas korupcijos forma, ypač, kai žmonių karjeros galimybes vėliau lemia tarnybų surinktos pažymos.

Advokatų teigimu, advoktais ir teisėjais reikėtų labiau pasitikėti ir suteikti jiems daugiau laisvės. Jeigu teisėjas yra korumpuotas, jis vis tiek ras būdų priimti kyšį. Ko verta teisingumo sistema, kurioje visuomenė laiko, kad draudimas advokatui ir teisėjui bendrauti buityje užtikrins skaidrius sprendimus. Tyrimo dalyviai teigia, kad tokie draudimai rodo nepasitikėjimą teisėjais ir jų gebėjimu atskirti privačius ir viešus interesus. Apklaustųjų teigimu, toks nepasitikėjimas gali būti sovietmečio palikimas, kai teismai ir jų darbuotojai buvo daug labiau korumpuoti ir juos reikėjo daug labiau prižiūrėti, norint išvengti korupcijos. Tačiau toks sekimas ne tik mažina korupciją, bet ir kelia stresą teismų darbuotojams, ypač einantiems aukštesnes pareigas. Anot apklaustųjų, užtruks, kol visuomenė labiau subręs ir leis atsirasti kiek laisvesniems santykiams tarp pvz.: teisėjo ir advokatų. Tokių santykių suvokimas rodo visuomenės brandą ir teisininkų bendruomenė norėtų, kad būtų pasiektas naujas, vakarietiškos brandos etapas.

Vis dėlto, pastebima ir teismo proceso laisvėjimo tendencija – Lietuvoje pradedama taikyti mediacija. Tai – alternatyvus, taikus ginčų sprendimo būdas. Ginčo sprendimas taikiu būdu nėra naujovė ir Lietuvos teisinėje sistemoje buvo įmanomas ir anksčiau, tačiau nauja yra tai, kad ginčo sprendime dalyvauja ir teismo deleguoti kvalifikuoti mediatoriai. Anot apklaustų advokatų, prireiks ne vienerių metų, kol visuomenė pradės teigiamai žiūrėti į naujus ginčų sprendimo būdus. Vis dėlto, tyrimo dalyviai tikisi, kad tokios priemonės kaip ginčų sprendimas su mediatoriumi taps vis populiareesnės, nes taip taupomi resursai: laikas ir išlaidos.

Tikimasi pokyčių ir ateinant naujai advokatų kartai, tačiau apklaustųjų teigimu, kartos pasikeitimas savaime neatneš pokyčių, jeigu žmonės nebus šviečiami mokykloje ar universitete apie tai, kaip korupcija kenkia valstybei. Taip pat reikia keisti visuomenės požiūrį į teismų sistemą – šiuo metu vis dar gajus mitas, kad advokatas yra korumpuotas, ypač jei jo klientai laimi, bet nėra vertinama advokato teisinė kompetencija (gal dėl to, kad to vertinti visuomenė nepajėgi). Kol tokie ir panašūs mitai gyvuos, sunku tikėtis žymesnių pokyčių.

Paklausus, ar egzistuoja naudinga korupcija buvo paminėtas vienas pavyzdys. Atliekant aktyvius ikiteisminio tyrimo veiksmus ir renkant medžiagą prokuroras niekada neatskleis informacijos įtariamajam. Tačiau norėdamas, kad teisėjas taikytų suėmimą, dalį medžiagos turi pateikti. Ši medžiaga tampa prieinama ir įtariamajam. Iš dalyvių

TYRIMO REZULTATAI

netiesioginės patirties yra žinoma, kaip prokuroras teismo nutarties priėmimo išvakarėse neformaliai susitinka su teisėju ir leidžia jam susipažinti su likusia ikiteisminio tyrimo medžiaga. Viena vertus tai lemia, kad teisėjas gali priimti teisingesnį sprendimą neatskleidžiant surinktos informacijos įtariamajam, kita vertus tai pažeidžia įtariamojo teises.

Apklaustieji pastebi ir apgailestauja, kad didžioji visuomenės dalis, išreiškianti nepasitikėjimą teismais, net nėra gyvai susidūrusi su teismų darbu ir neigiamą nuomonę apie jų veiklą susidaro iš tendencingų žiniasklaidos pranešimų, todėl tyrimo dalyviai išreiškė norą būti geriau atstovaujami žiniasklaidoje.

Korupcijos suvokimo indeksas

Korupcijos suvokimo indeksas (KSI) parodo, kaip šalyje suvokiama valstybinių įmonių tarnautojų ir politikų korupcija. 100 balų reiškia labai skaidrią valstybę, 0 – labai korumpuotą.

LIETUVOS KSI POKYTIS 2012 -2017 M.

STATISTINIAI DUOMENYS APIE LIETUVĄ

ES ŠALIŲ KSI 2017

Šalies vieta	Valstybė	Balas
2	Danija	88
3	Suomija	85
6	Švedija	84
8	Liuksemburgas	82
8	Nyderlandai	82
8	Jungtinė Karalystė	82
12	Vokietija	81
16	Belgija	75
16	Austrija	75
19	Airija	74
21	Estija	71
23	Prancūzija	70
29	Portugalija	63
34	Slovėnija	61
36	Lenkija	60

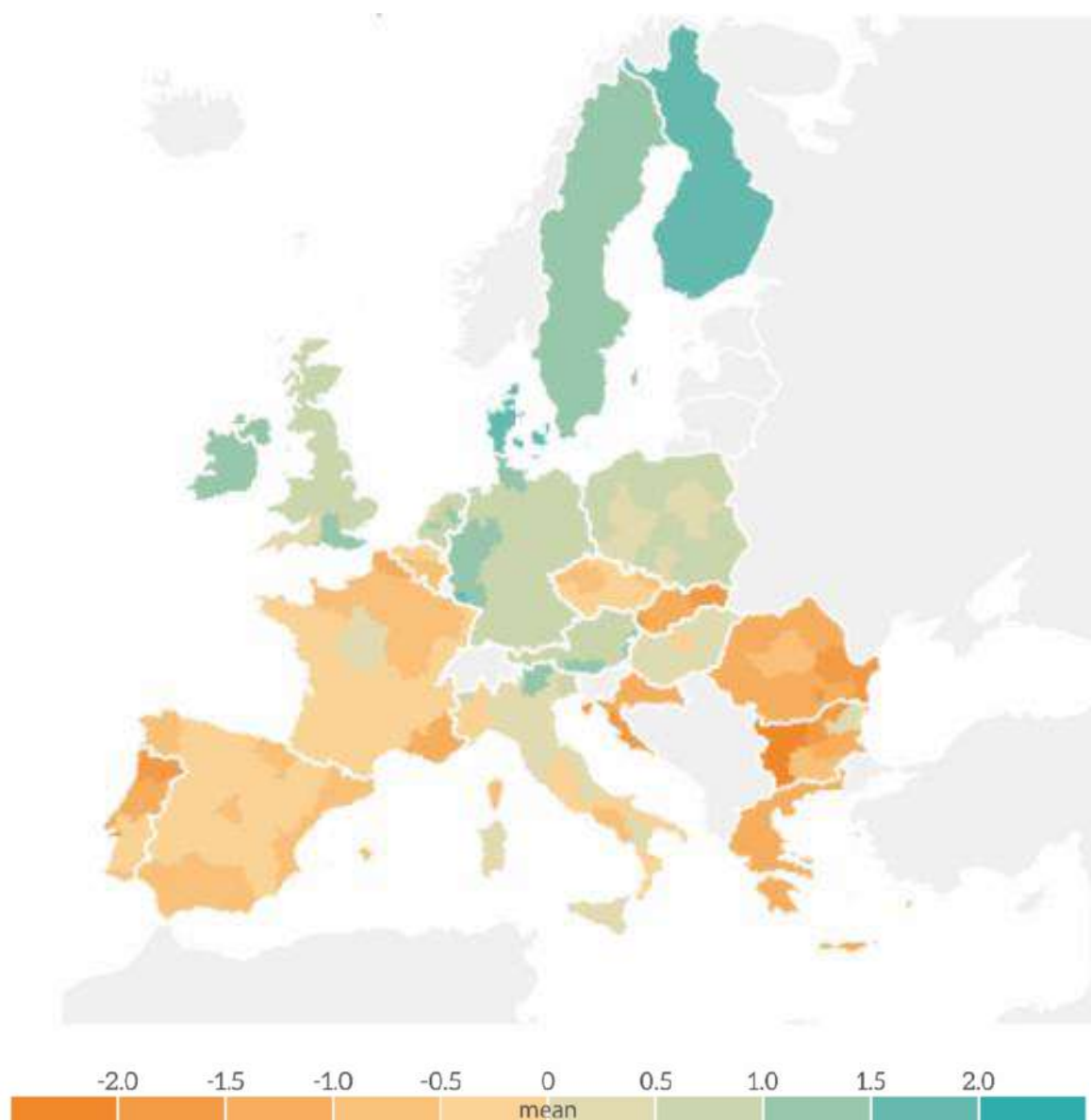
Šalies vieta	Valstybė	Balas
38	Lietuva	59
40	Latvija	58
42	Kipras	57
42	Čekija	57
42	Ispanija	57
46	Malta	56
54	Italija	50
54	Slovakija	50
57	Kroatija	49
59	Rumunija	48
59	Graikija	48
66	Vengrija	45
71	Bulgarija	43

Vieta	Valstybė	Balas	Vieta	Valstybė	Balas
2	Danija	88	38	Lietuva	59
3	Suomija	85	40	Latvija	58
6	Švedija	84	42	Kipras	57
8	Liuksemburgas	82	42	Čekija	57
8	Nyderlandai	82	42	Ispanija	57
8	Jungtinė Karalystė	82	46	Malta	56
12	Vokietija	81	54	Italija	50
16	Belgija	75	54	Slovakija	50
16	Austrija	75	57	Kroatija	49
19	Airija	74	59	Rumunija	48
21	Estija	71	59	Graikija	48
23	Prancūzija	70	66	Vengrija	45
29	Portugalija	63	71	Bulgarija	43
34	Slovėnija	61			
36	Lenkija	60			

Korupcijos suvokimas teisėsaugoje

Žemėlapis vaizduoja 21-ą Europos Sąjungos šalį, dalyvavusią apklausoje. Aukštesnis skalės numeris reiškia mažesnę korupcijos lygį.

Mokymų ciklas

Teminių mokymų ciklas

Siekiant didinti nepakantumą korupcijai, vyks mokymai. Jų turinys rengiamas bendradarbiaujant su Lietuvos advokatūros atstovais.

Metodologija. Medžiaga bus pateikiama interaktyviai, įtraukiančiai ir įsimenamai.

Mokymų ciklas susidės iš:

- pristatymų,
- praktinės veiklos seminarų,
- kviestinių lektorių pranešimų (dalijimasis gerąja/blogąja patirtimi),
- generuojamų idėjų, kaip dalyviai galėtų visuomenei deklaruoti savo pažiūras į korupciją (pvz.: ženklelių sistemos sukūrimas ar kitos priemonės);
- analizuojamos hipotetinės bei tikros (nuasmenintos) situacijos, dalyviai turės pateikti savo vertinimus žodžiu arba raštu, kurie vėliau bus aptariami grupėje, tokiu būdu užtikrinant atgalinį ryšį.

Mokymų turinys (temos):

- Tradicinės ir netradicinės korupcijos formos teisinėse institucijose;
- Korupcijos prevencijos priemonės ir būdai;
- Organizacinės anti-korupcinės priemonės;
- Korupcijos reglamentavimas ES teisinėje sistemoje ir aktuali teismų praktika;
- Korupcinių nusikaltimų operatyviniai tyrimai;
- Pinigų plovimo prevencija;
- Advokatų profesinė etika korupcinėse veiklose;
- Tarptautinių organizacijų (Jungtinių tautų ir EBPO) rekomendacijų ir išvadų pritaikomumas Lietuvos advokatų praktikoje;
- Korupcijos prevencijos probleminiai aspektai;
- Taip pat pateikiama metodinė medžiaga apie tai, kaip pastebėti aplink asmenį esančią korupciją (pvz.: kai neteisėtą įtaką teismui galima daro kitos šalies advokatas), kokių priemonių imtis tokiais atvejais ir pan.

Elektroninė platforma

Siekiant efektyviai išnaudoti projekto resursus, bus parengta elektroninėje erdvėje veikianti duomenų ir mokymosi resursų bazė, kurioje bus įdiegtas elektroninių kursų funkcionalumas, informacija apie mokymų datas ir registracijos įskiepis, projekto tiriamosios dalies rezultatai. Platforma yra būtina tam, jog informacija apie korupciją ir šį projektą būtų pasiekama specializuotame puslapyje. Jame bus įdiegtas paieškos sistemos optimizavimas. Tai leistų neklaidinti tikslinės auditorijos bei naudoti specializuotas rinkodaros priemones (tikslinį marketingą). Ši platforma bus įrengta taip, kad būtų patogi vartotojui, tad projekto dalyviai joje lengvai galės rasti jiems aktualią informaciją.

Bus rengiamas naujienlaiškis, periodiškai pristatantis platformoje atsirandančią naują informaciją. Naujienlaiškis siunčiamas visiems Lietuvoje dirbantiems advokatams ir jų padėjėjams, taip pat platinamas per Nacionalinės teismų administracijos bazę.

Periodinė rubrika radijo stoties laidoje

Siekiant atkreipti ne tik siauros tikslinės auditorijos, bet ir plačiosios visuomenės dėmesį į korupciją teismų veikloje, kelis kartus per mėnesį bus organizuojamos edukacinės rubrikos radijo stočių laidų metu (taip pat bus siekiama bent keletą kartų sudalyvauti televizijos laidose). Toks informacijos pateikimo formatas leidžia efektyviai pasiekti didelę visuomenės dalį, išnaudoti bendradarbiavimą su žiniasklaidos priemonėmis, trumpai perteikti išgrynintas svarbiausias idėjas. Radijo laidų metu Vilniaus universiteto Teisės klinikos ir Lietuvos advokatūros atstovai kalbės su radijo laidų vedėjais apie įvairias korupcijos formas teismų sistemoje, kaip yra dirbama keičiant advokatų požiūrį į neteisėtos įtakos darymą, pristatoma principinga Lietuvos advokatūros pozicija šiuo klausimu, pateikiami praktinių situacijų pavyzdžiai ir patarimai gyventojams, ką daryti, jeigu advokatas reikalauja perduoti kyšį teisėjui ir pan. situacijos.

Edukacinių klipų ciklas

Projekto vykdytojai parengs edukacinius video klipus (iki 2 min. trukmės), kurie skirti informuoti apie visas galimas korupcijos formas teismų veikloje, padėti atpažinti korupcijos apraiškas, skatinti nepakantumą jai. Medžiaga bus talpinama organizacijų socialiniuose tinkluose bei reklamuojama tiksliniu marketingu. Tokiu būdu bus gyventojai taip pat bus skatinami dalyvauti kitose projekto veiklose.

KONTAKTAI

MANY PATHS,
ONE GOAL.

www.activeyouth.lt

WWW.FACEBOOK.COM/ACTIVEYOUTHLT

WWW.INSTAGRAM.COM/ACTIVE.YOUTH

WWW.YOUTUBE.COM/ACTIVEYOUTHLT

INFO@ACTIVEYOUTH.LT

TEISĖS KLINIKA
VILNIAUS UNIVERSITETO

WWW.FACEBOOK.COM/TEISESKLINIKA

WWW.INSTAGRAM.COM/TEISESKLINIKA

INFO@TEISESKLINIKA.LT
